

Bibliotekstrategi for Buskerud 2015-2020

*Bedre liv med biblioteket
- mer liv i biblioteket*

VEDLEGG

Innhold

Vedlegg 1 – Muligheter og utfordringer	2
Vedlegg 2 – Strategikart.....	6
Vedlegg 3 – Statistikk	7
Vedlegg 4 – Interne forbedringsområder	9
Vedlegg 5 – Samfunnsmessige effekter.....	13
Vedlegg 6 – Fylkesbibliotekets rolle.....	15
Vedlegg 7 – Idébank.....	16

Vedlegg 1 – Muligheter og utfordringer

Dette vedlegget tar for seg muligheter og utfordringer i bibliotekene i Buskerud. Tre SWOT-analyser presenterer styrker, svakheter, muligheter og trusler ved henholdsvis folkebibliotekene, HBV- biblioteket og bibliotekene i den videregående opplæringen. Analysene baserer seg på innspill fra bibliotekene, og viser både likheter og forskjeller mellom de tre bibliotektypene. SWOT-analysene som følger ligger til grunn for satsingsområdene i strategien. Noen faktorer kan plasseres innenfor flere kategorier. For eksempel er kommersielle aktører kategorisert som en trussel for folkebibliotekene. De kan også representere en mulighet, ved at de skaper sunn konkurranse om publikums tid og øker interessen for medier og tjenester som også folkebibliotekene kan tilby.

SWOT – folkebibliotekene

Styrker

- Revidert Lov om folkebibliotek
- Medie- og bokkunnskap
- Digital kompetanse
- Informasjonskompetanse
- Endringsvilje
- Delingskultur

Svakheter

- Underfinansierte bibliotek
- Få fellestjenester
- Begrenset åpningstid
- Manglende endringskultur
- Rutinearbeid framfor utviklingsarbeid
- Lavt brukerfokus
- Demokratisk underskudd
- Kombinasjonsbibliotek: uavklarte roller og ansvarsforhold mellom skole og bibliotek

Muligheter

- Selvbetjente/meråpne bibliotek
- Synlighet
- Møteplass og debattarena
- Aktiv formidling
- Livslang læring
- Digitale tjenester
- Større bibliotekenheter
- Moderne biblioteklokaler
- Samarbeidspartnere
- Frivillige
- Politisk velvilje
- Åpne teknologiske løsninger

Trusler

- Lite statistikk på effekt/verdiskaping
- Nedgang i utlåns- og besøkstall
- Underfinansiering
- Svakt markedsførte tjenester
- Kommersielle aktører
- Færre bibliotek
- Begrenset tilgang til digitale ressurser
- Svak politisk bevissthet om bibliotekenes potensial

Kommentarer til styrker og muligheter

- Revidert Lov om folkebibliotek styrker funksjonen som møteplass og debattarena. Den understreker at folkebibliotekene skal drive aktiv formidling, og at de skal gjøre innholdet og tjenestene sine kjent. Loven gir dermed et godt utgangspunkt for å jobbe med publikumsutvikling. Folkebibliotekene har et stort behov for å rekruttere nye brukere og nå flere målgrupper, ved siden av å beholde sitt nåværende publikum.
- Folkebibliotekene er støttespillere på området livslang læring, spesielt når det gjelder leseferdigheter, digital basiskompetanse og informasjonskompetanse.
- Utvikling av digitale tjenester kan bygge på prinsippene om fri programvare og åpen kildekode.
- Med selvbetjente løsninger får publikum mer effektive tjenester, og de ansatte får mer tid til å fokusere på brukernes behov.
- Meråpne bibliotek er tilgjengelige for publikum utenom ordinær åpningstid. De tilpasser seg brukernes behov ved at de er bemannet like mange timer som tidligere, og i tillegg er selvbetjente deler av døgnet.
- Større bibliotekenheter med et sterkere fagmiljø gjør det lettere å få kompetente ansatte.
- Moderne biblioteklokaler åpner for nye tjenester og revitalisering av lokalsamfunn.
- Åpne teknologiske løsninger er økonomisk lønnsomme og bidrar til bedre og enklere samarbeid om tjenester.

Kommentarer til svakheter og trusler

- Folkebibliotekene må endre seg for å motvirke nedgang i utlåns- og besøkstall.
- Det er krevende å synliggjøre bibliotekenes verdi på individ- og samfunnsplan, og å måle effekten av å satse på bibliotek.
- Folkebibliotekene er systematisk underfinansierte. Dette kan henge sammen med svak politisk bevissthet om bibliotekenes potensial.
- Bibliotekene konkurrerer med andre tilbud om publikums tid.
- Kommersielle aktører kan utvikle sine digitale tjenester raskere enn bibliotekene.
- Folkebibliotekene har et demokratisk underskudd i den forstand at hverken ansatte eller publikum gjenspeiler befolkningens sammensetning.
- Små bibliotekfilialer er sårbare for innsparinger og forslag om nedleggelse. Tap av nærbibliotek og økt avstand til nærmeste folkebibliotek fører til færre bibliotekbrukere.
- For folkebibliotekene kan det bli krevende å imøtekomme publikums behov for faglitteratur. UH-sektoren kjøper i økende grad digitale informasjonsressurser, som er underlagt strengere regler for deling enn de trykte. Samtidig er det vanskelig for folkebibliotekene å prioritere digitale ressurser, fordi leverandørene ofte samler dem i "pakker" til høy pris. Utfordringene knyttet til deling av læringsressurser må løses på nasjonalt plan.
- For ansatte kan det være vanskelig å endre rutiner og frigjøre seg fra skranken.
- I kombinasjonsbibliotek er det en utfordring å avklare ansvar for drift og utvikling samt eierskap til personale, samling og lokaler.

SWOT – bibliotekene i den videregående opplæringen

Styrker

- Kompetanser for framtiden
- Medie- og bokkunnskap
- Digital kompetanse
- Endringsvilje
- Delingskultur
- Etablerte samarbeid
- Møteplass
- Nærhet til brukerne
- Godt fagsamarbeid mellom skolebibliotekene
- Nasjonalt og internasjonalt biblioteknettverk

Svakheter

- Rutinearbeid framfor utviklingsarbeid
- Lite dokumentasjon på effekt av arbeidet
- Manglende oppdrag i egen skole
- Liten bevissthet om mulighetene for utvikling
- Skolenes økonomi og prioriteringer
- Mindre relevant fagboksamling

Muligheter

- Læringsarena, formell og uformell
- Selvbetjente /meråpne bibliotek
- Synlighet
- Debattarena
- Kulturarena
- Digitale tjenester
- Digitale lærebøker
- Utvikling av bibliotekrommene, tilrettelegging for læring
- Relevans for skolens lærings- og utviklingsarbeid

Trusler

- Lite formelle krav til skolebibliotek i lovverket
- Skolenes økonomi
- Begrenset tilgang til digitale ressurser

Kommentarer til styrker og muligheter

- Skolebibliotekene har gode muligheter til å være i front i skolens satsing på kompetanser for framtiden, som det legges opp til i Kunnskapsskolen.
- Digitale tjenester og digitale lærebøker vil bli mer aktuelt også i skolen, her kan skolebibliotekene spille en viktig rolle.

Kommentarer til svakheter og trusler

- Skolebibliotekene må jobbe med å dokumentere og synliggjøre effekten av sitt arbeid.
- Elevene har mindre behov for store fagboksamlinger enn tidligere, og dette må reflekteres i skolebibliotekenes arbeid. Skolebibliotekene må tilby tjenester som er relevante for elevenes læringsarbeid, både digitalt i det fysiske bibliotekrommet.
- Skolebibliotekene er tjent med en formalisert rolle og en tydeligere integrering i skolens virksomhetsplaner. De har også nytte av et tett samarbeid med det pedagogiske personalet og med andre bibliotek.

SWOT – HBV-biblioteket

Styrker

- Høy grad av service, tilgjengelighet og brukertilfredshet
- Nærhet til brukerne. Bibliotekene er der studenter og forskere er
- Gode åpningstider på fire studiesteder, velutviklede nett-tjenester (24/7)
- Funksjonelle, gode biblioteklokaler (Kongsberg kommer etter på Krona)
- Gode relasjoner mellom bibliotek og faglig virksomhet
- Gode rutiner for samarbeid og utvikling, godt samarbeidsklima i biblioteket
- Biblioteket gir tilgang til kvalitetssikrede litteratur- og søketjenester, som elektroniske ressurser, e-bøker og e-tidsskrifter
- Smidig utveksling av data mellom systemer (FS, SAP, Cristin, BIBSYS mm)
- Det nasjonale og internasjonale biblioteknettverket gir styrke og tilgang til tjenester bibliotekene ikke har selv
- Bibliotekpersonalet har kompetanse på flere områder: bibliotek, IT, pedagogikk, forskningsdokumentasjon og -publisering med mer
- Stor vilje til endring og utvikling

Muligheter

- Spissing av kunnskap og tjenester
- Utvikling av bibliotekets tjenester i samspill med brukerne
- Videreutvikling av nett-tjenester og bedre utnyttelse av digitale løsninger

Svakheter

- Med tanke på universitetsambisjon:
- Få bibliotekansatte
 - Bibliotekarkompetanse er en knapp ressurs i høgskolene. Universitetene har langt færre studenter per bibliotekansatt (250) enn høgskolene (470 i HBV)
 - Knappe økonomiske ressurser til mediekjøp, kompetanseutvikling og generell drift
 - Ikke god nok kontakt mellom biblioteket og faglig virksomhet innen enkelte fagområder
 - Stor og økende avhengighet av en velfungerende IT-tjeneste og samarbeid på tvers i administrasjonen. Det skyldes:
 - Mange administrative og bibliotekfaglige systemer
 - Smidig utveksling av data mellom systemer (FS, SAP, Cristin, BIBSYS) er en utfordring
 - Manglende kompetanse på områder som berører bibliotekvirksomheten, for eksempel opphavsrett

Trusler

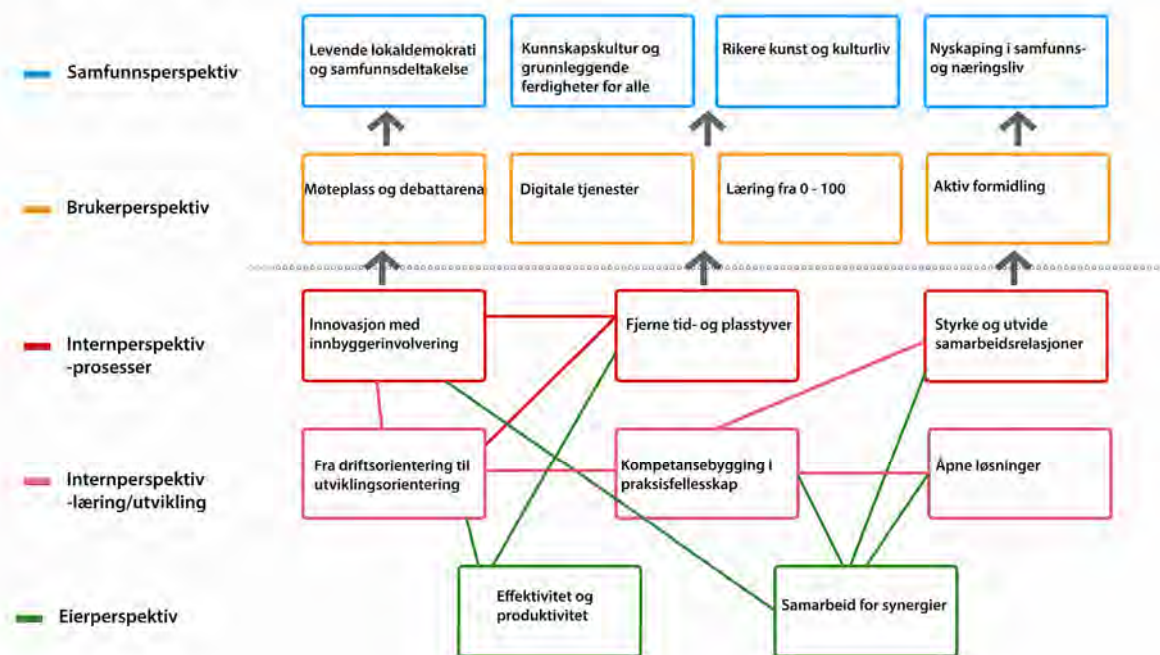
- Usikkerhet knyttet til innføring av nytt biblioteksystem (ALMA) i 2015
- Økonomisk strammere tider

Vedlegg 2 – Strategikart

Bibliotekene kan ses fra fem perspektiver som blir presentert i et strategikartet i figuren under. Perspektivene henger logisk sammen på en måte som tilsvarer leddene i en verdiskapingskjede: ressurser → produksjon → resultat → effekt. Forbedringer i det ene leddet skal forårsake en tilsiktet virkning i neste ledd. Pilene uttrykker middel/mål-sammenhenger mellom forbedringsområdene.

- **Samfunnsperspektivet** viser til ønsket effekt av bibliotekenes ytelser, for enkeltmennesker og samfunn. Målene kan være eksplisitt eller implisitt uttrykt gjennom politiske beslutninger. SMIL-modellen peker her i retning av styrking/empowerment og innovasjon.
- **Brukerperspektivet** er det primære perspektivet. Det handler om hvordan biblioteket skal framstå for brukerne og hva som skal skje i bibliotekets regi, for eksempel opplevelse, oppdagelse/læring, deltakelse og skapende virksomhet. Etterspørsel er en nøkkelfaktor.
- **Internperspektivet** forvaltes av de ansatte og er todelt. Den ene delen fokuserer på læring/utvikling, eller evnen til forandring og forbedring. Sentrale faktorer er ansattes kompetanse, bedriftskultur og teknologi. Den andre delen retter seg mot prosesser knyttet til produksjon av tjenester av tilbud, for eksempel hensiktsmessig utforming av de fire mulighetsrommene i SMIL-modellen.
- **Eierperspektivet**, eller økonomiperspektivet, handler om de ressursene som bevilges, og krav og forventninger til hvordan de nyttes.

STRATEGIKART

Vedlegg 3 – Statistikk

Statistikk er kunnskap. Bibliotekene og deres eiere har god nytte av statistiske data når de skal tilpasse og utvikle virksomheten. Etterspørselen etter detaljert og systematisk informasjon øker raskt, og alle bibliotek er pålagt å levere statistikk til staten ved Nasjonalbiblioteket (NB).

Bibliotekstatistikken inneholder all kvantitativ informasjon som er tilgjengelig.¹ Utvikling og drift av statistiske systemer forutsetter god teori og gode metoder for operasjonalisering, datainnsamling, databearbeiding, tolking og formidling. Revidering av den nasjonale statistikken for folkebibliotek ble startet våren 2014, og Buskerud fylkesbibliotek er representert i arbeidsgruppen. Endringer i statistikken vil tidligst komme i 2015.

KOSTRA

KOSTRA-systemet er et viktig verktøy for folkebibliotekene. Det inneholder data fra og med 2002, og er tilrettelagt for gjenbruk og produksjon av tidsrekker. Selv om KOSTRA registrerer mange sider ved kommunenes virksomhet, fanger det ikke opp alle. For folkebibliotekene betyr dette at mange tjenester ikke er dekket av KOSTRA. Både kommunepolitikere og bibliotekarer må derfor bruke KOSTRA-tallene varsomt. De er utvilsomt nyttige, men de gir ikke et fullstendig bilde av folkebibliotekenes drift.

Utlånstallene har inntil nylig dekket både førstegangslån og fornyelser. I en tid der publikum i stor grad fornyer lån selv gjennom selvbetjeningsløsninger, blir dette bruttotallet misvisende. Statistikkrapporteringen til NB skiller nå mellom førstegangslån og fornyelser. Denne endringen er dessverre ikke gjennomført i KOSTRA, som kun viser bruttotallene.

En annen svakhet ved KOSTRA er rapporteringen på økonomidata, med unntak av mediebudsjettet. Rapportering av husleie er ulik i den enkelte kommune, og det totale tallmaterialet er derfor ikke sammenlignbart.

Nasjonale indikatorer

Nasjonalbiblioteket har utviklet et sett nasjonale indikatorer for å måle utviklingen i sentrale variabler over tid. Indikatorene er et verktøy for styring og evaluering av eget bibliotek, og for sammenlikning med andre bibliotek. Indikatorene sier noe om biblioteket som samfunnsinstitusjon, læringsressurs og -arena, litteratur- og kulturformidler samt arena for kulturelt mangfold. I Buskerud er det i 2015 bare fylkesbiblioteket som har brukt deler av indikatorene.

¹ <http://www.nb.no/Bibliotekutvikling/Tall-og-fakta/Statistikk-for-norske-bibliotek>

Tiltak i Buskerud

Buskerud fylkesbibliotek har satset på kompetansehevende tiltak for å øke bruken av statistikk. Bibliotekene samler inn store mengder tall. Utfordringen er å analysere materialet og anvende statistikken for å utvikle bibliotekene og synliggjøre deres verdi overfor eierne. På engelsk omtales dette som "advocacy".

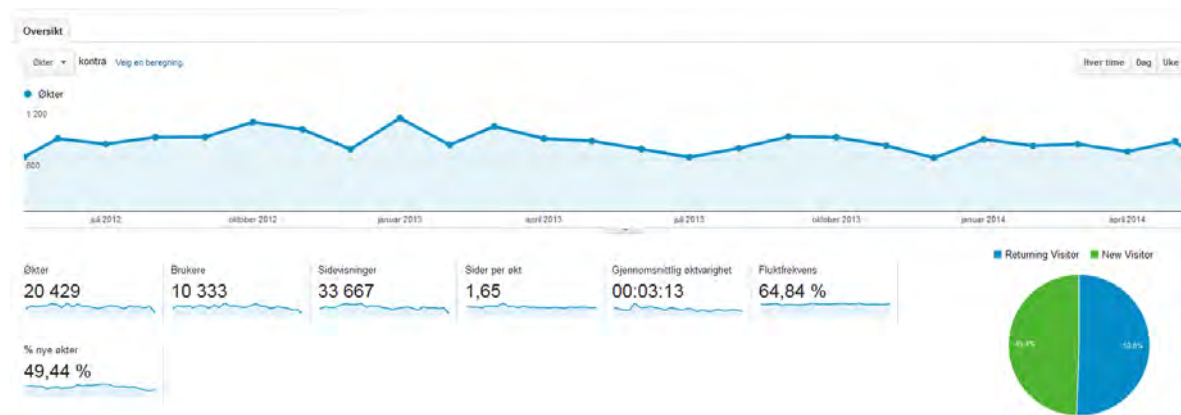
Fylkesbiblioteket har også ansvaret for et statistikknettverk på Facebook. Statistikknettverket i Nedre Buskerud har blant annet jobbet med trafikktegninger som måler hva brukerne gjør når de er på biblioteket, og hvor lenge de oppholder seg der. Bibliotekindeks Buskerud er et pilotprosjekt som skal presentere bibliotekstatistikken i en form som egner seg for praktisk bruk.² Nyheter om statistikk og regneark blir også presentert på fylkesbibliotekets egne nettsider.

Fylkesbiblioteket har utviklet en egen modell for å måle kvalitet på bibliotekstjenester, kalt "Buskerud Measuring Model beta".³ Paperet "Double force: Applying indicators and qualitative measuring to the public library learning space" ble presentert på IFLA-konferansen i 2013 og viser hvordan man kan kombinere modellen med bruk av indikatorer.⁴

Nett-trafikk for Webløft-bibliotekene

Måling av nett-trafikk er relativt nytt i norske folkebibliotek, og prosjektet Webløft har satt fokus på verdien av dette i Buskerud. Et utvalg folkebibliotek i fylket har målt nett-trafikken fra 2012 til 2015, og besøkstallene på nett har holdt seg stabile i denne perioden.

Eksempel på nettsidetraffikk i perioden 2012-2014 for Ål folkebibliotek

² <https://sites.google.com/site/bibliotekindeksbuskerud/>

³ <http://buskerud.fylkesbibl.no/2012/10/09/buskerud-measuring-model-manual/>

ISBN: 978-82-93182-01-6

⁴ <http://library.ifla.org/206/>

Vedlegg 4 – Interne forbedringsområder

Innovasjon med innbyggerinvolvering

For å kunne møte publikums ønsker og behov må bibliotekene evaluere og forbedre sine tjenester. Enkelte tjenester må utvikles for å gi plass til nye. Å utvikle nye tjenester og nå nye brukergrupper omfatter mer enn å utforme nye enkelttilbud, og krever både evne, vilje og tid. Bibliotekenes begrensede ressurser gir ekstra motivasjon til å lære av danske bibliotek, som i stor grad har lyktes med å sette brukeren i sentrum når de har utviklet nye løsninger, såkalt "brugerdrevet innovation".⁵ Det er behov for kreativ nyttenking på en rekke områder. Eksempler på dette er:

- Redesign av lokaler, for eksempel skape soner
- Berike tradisjonelle tjenester som søking med interaktivitet
- Etablere biblioteket som arena for debatt og skapende virksomhet

Innbyggerinvolvering innebærer å innhente brukervurderinger og kunnskap om publikum, og å inkludere både brukere og ikke-brukere i selve utviklingsprosessen. I praksis kan det være krevende å involvere et representativt utvalg av befolkningen.

Respekten for enkeltmennesket er en grunnleggende verdi som skal gjenspeiles i likeverdig, individuell behandling. For at tilbudene skal oppleves som relevante, kan de ikke rettes mot alle, men mot utvalgte målgrupper. Et eksempel på dette er Popkult, et tilbud som retter seg mot bestemte interesser, snarere enn kriterier som alder og etnisitet.⁶ De samme prinsippene ligger til grunn for prosjektet Ny i Buskerud. Kartlegging og prioritering av interesser forutsetter tette, faglige relasjoner til publikum.

Fjerne tids- og plasstyver

Alle virksomheter har behov for å gjennomgå sine arbeidsoperasjoner regelmessig og systematisk. Dette er viktig for å forbedre kvaliteten på tjenestene, rydde mer tid til kjerneoppgaver og ikke minst skape handlingsrom for utviklingsarbeid. Det kan være nyttig å følge "null-sum"-prinsippet, som innebærer å fjerne en eksisterende oppgave for hver ny oppgave som blir innført. Hensikten må være å nytte ressursene bedre, ikke å redusere tilgangen på ressurser.

Alle rutiner bør gjennomgås. Bruk av IKT eller forenkling av samhandlingen med publikum kan iblant være lønnsomt. Differensiert publikumsbetjening kan erstatte tradisjonelle rutiner for "skrankevakter". Tilvekstrutiner kan blant annet effektiviseres med nasjonal påføring av metadata.

Fylkesbiblioteket legger til rette for tidsbesparende samarbeid, som felles løsninger for publisering på nettsider, e-lån og transportordning. Samlingsutvikling frigjør plass som kan brukes til aktiv formidling, og fylkesbiblioteket deler sin kompetanse på dette området gjennom Buskerudgeriljaen.

⁵ Se <http://brugerdrevetinnovation.wikispaces.com/Opsamling+p%C3%A5+workshop+1.+februar>

⁶ Se presentasjon av Popkult <http://www.youtube.com/watch?v=fXN6f2DlnQQ>

Styrke og utvide samarbeidsrelasjoner

Folkebibliotekene kan ikke lenger oppfylle sitt samfunnsoppdrag uten samarbeidspartnere og allierte på flere hold og nivåer. Kommunene endrer seg, og flere foregriper kommunereformen med å fordele ansvar og oppgaver seg imellom. I Buskerud viser Midtfylkebiblioteket (Modum, Krødsherad og Sigdal) én vei å gå, med felles biblioteksjef og samordnet database og litteratursøk. I Vestfold har Tønsberg og Nøtterøy kommuner, som har samarbeidet om bibliotek tjenester siden 1928, inngått et utvidet samarbeid med Tjøme kommune fra 2015. Tjøme beholder sitt folkebibliotek, men kjøper bibliotek tjenester av Tønsberg og Nøtterøy bibliotek i form av biblioteksjef- og andre fagressurser. Størrelsen på fylket gjør generelt fylkesvis samordning enklere i Vestfold enn i Buskerud. Et tredje eksempel er Hordaland, der folkebibliotekene i Meland og Lindås fordeler ansvar og oppgaver seg imellom, men beholder to sjefer. Lokalt kan det være aktuelt å forsterke samarbeidet mellom folkebibliotek og grunnskole, inkludert foreldrenes arbeidsutvalg. Naturlige partnere er også barnehager, studieforbund og andre kultur- og utdanningsaktører samt bedrifter. Målet er å nå bredere ut, bruke offentlige midler mer produktivt samt å dele og overføre kompetanse i større grad. Ikke minst skal samarbeidet skape bedre vilkår for å utvikle mulighetsrommene som SMIL-modellen skisserer i kapittel seks i strategien.

Involvering av frivillige i norske folkebibliotek har særlig vært knyttet til høytlesing.⁷ I danske folkebibliotek bidrar frivillige til verdiøkning på mange områder. Frivillig innsats må skje i tråd med bibliotekets retningslinjer og krever gjensidige avtaler. Innsatsen skal ikke erstatte arbeidet til det faste, profesjonelle personalet, men fungere som et supplement.

Fjernlånet har vært kjernen i biblioteksamarbeidet, og hemmes nå av at UH-sektorens lisenser for digitalt materiale begrenses til institusjonens egne ansatte og studenter. Utlånet av trykt faglitteratur stagnerer på landsbasis, mens behovet for forskningsbasert faglitteratur i befolkningen antas å øke. Allmenn tilgang må først og fremst sikres på nasjonalt plan, med nasjonale lisenser og tilbud av typen helsebiblioteket.no.⁸

I Buskerud skal fylkeskommunale virksomheter skape resultater gjennom samhandling. Bibliotekene i den videregående opplæringen følger en felles handlingsplan som knyttes opp mot foreliggende skolens egne planer og Bibliotekstrategi for Buskerud. Fylkesbiblioteket har en nøkkelrolle når det gjelder å bygge samarbeidsrelasjoner og prøve ut nye samarbeidsformer. Det inkluderer samarbeid med andre fylkesbibliotek og andre institusjoner enn bibliotek på regionalt og nasjonalt plan. Innenfor satsingsområde 7.2, læring fra 0 til 100, kan det for eksempel legges til rette for samarbeid mellom folkebibliotek og grunnskole.

⁷ Leser søker bok bistår folkebibliotekene i å organisere leseombud, der frivillige leser høyt på institusjoner for mennesker som ikke kan lese selv. Dette kan gi et tettere samarbeid med andre institusjoner i kommunen. Se <http://www.lesersokerbok.no/?menu=74>

⁸ <http://www.helsebiblioteket.no/>

Fra driftsorientering til utviklingsorientering

Bibliotekene fokuserer i stor grad på daglig drift, og både drift og utvikling er ofte basert på erfaringer. Samfunnsutviklingen krever både en sterkere vilje og evne til å endre seg, og at endringen skjer på et mer kunnskapsbasert grunnlag. Utviklingsarbeidet forutsetter tydelig ledelse, klare mål, analyse, evaluering, samarbeid og ikke minst tid.

Folkebibliotekene må bli mer synlige i kommunale planer. Statistikk, trafikkteiling, brukerundersøkelser og andre metoder kan dokumentere resultater og effekter. Dette kan komme til nytte når politisk og administrativ ledelse skal prioritere ressurser. Bibliotekene må markedsføre seg som en merkevare basert på kvalitet, allsidighet og aktualitet.

Kompetansebygging i praksisfelleskap

Bibliotekenes viktigste kapital er de ansattes kompetanse og profesjonalitet. Fylkesbiblioteket har et særlig ansvar for å bidra til faglig utvikling og kompetanseheving i bibliotekene i Buskerud. Læringsutbyttet blir ofte større med praksisnære tiltak i form av verksted og kollegaveiledning enn med tradisjonelle kurs. Fylkesbiblioteket prioriterer derfor tiltak som tar utgangspunkt i felles praksis og interesser.

Kompetanseheving bør skje på flere plattformer. Digital teknologi egner seg til å dyrke fram "communities" – til selv å lære, produsere og dele nettbasert kunnskap. Fylkesbiblioteket strømmer for eksempel videoproduksjoner som bearbeides for opplasting til Internett.

Bibliotekenes muligheter og utfordringer peker i retning av innsats på følgende områder:

- Ledelse, særlig av endring og prosesser, inkludert "advocacy" og politisk saksbehandling
- Bokkunnskap, som forutsetning for litteraturforsyning/samlingsutvikling og formidling
- Litteraturformidling og kuratering
- Bibliotekpedagogikk og relasjonskompetanse
- Fysisk tilrettelegging av biblioteklokaler, for eksempel soner, aktiviteter og selvbetjening
- Programmering og gjennomføring av arrangement
- Kunnskap om eget lokalsamfunn og publikum, som ledd i publikumsutvikling
- Strategisk og praktisk IKT-kompetanse⁹

Åpne løsninger

Statlige institusjoner i Norge og flere andre land oppfordrer til bruk av åpne standarder og fri programvare, spesielt for å unngå at innbyggerne må betale for tilgang til offentlig informasjon. Fri programvare sikrer at alle kan benytte seg av programvaren og bidra til å forbedre den.¹⁰

Bibliotekene har behov for nettsider med fleksibel plattform og designtilpasning for å kunne møte den store endringen i publikums medievaner. Siden 2011 har Buskerud fylkesbibliotek satset på Wordpress, som i 2014 er verdens mest anvendte nettløsning basert på fri programvare. I 2014 benytter 2 av 3 bibliotek i Buskerud denne løsningen. Wordpress knytter de lokale løsningene sammen i en geografisk uavhengig infrastruktur, som kan benyttes til "dugnad" på innhold, tjenester og kompetanse.

⁹ Se <http://www.ks.no/tema/Innovasjon-og-forskning1/KS-IKT-forum/Strategi-ledelse-og-kompetanse/>

¹⁰ Jf. Norwegian Unix User Group <http://www.nuug.no/>

Eierperspektivet

Fornyelse og endring må finne sted innenfor rammen av tildelte ressurser. Bibliotekene kan ha nytte av å styrke kunnskapsgrunnlaget for de politiske og økonomiske beslutningene som blir tatt. Samtidig har de behov for å vise til klare prioriteringer av mål og rasjonell utnyttelse av ressursene.

Eksterne ressurskilder nyttes bedre, ved samarbeid, "spleiselag" og ikke minst tilskudd fra nasjonale utviklingsmidler.

Vedlegg 5 – Samfunnsmessige effekter

Bibliotekbruk er ikke bare et personlig anliggende, men bidrar til å skape verdier i samfunnet. I det følgende presenteres noen av de viktigste effektene som bibliotekstrategien skal stimulere til.

Kunnskapskultur og grunnleggende ferdigheter for alle

En sterk kunnskapskultur skaper ønskede effekter på mange samfunnsområder. Derfor må bibliotekene forsterke sine bidrag til kunnskapssamfunnet. Det stilles store krav til befolkningens kompetanse, og kravene endres raskt. 1/3 av befolkningen anslås å ha lesevaner, og en stor andel har mangelfull digital kompetanse. Arbeidslivet krever omstilling og innovasjon, og stadig flere voksne søker etter- og videreutdanning. For å opprettholde velferd for alle, er det behov for gode, samarbeidende læringsmiljøer på flere arenaer. Sammen kan bibliotekene stimulere og legge til rette for livslang læring.

Skole- og folkebibliotekene kan sammen fremme leselyst og møte det økende behovet for lesekompetanse, informasjonskompetanse og digitale ferdigheter.¹¹ Som læringsarena skiller folkebibliotekene seg fra fag- og skolebibliotekene ved at den er uformell og åpen for alle. Folkebibliotekene kan med fordel prioritere tidlig innsats som styrker den enkeltes læringsløp og forebygger frafall i skolen. Fagbibliotekene løfter kunnskapsnivået og informasjonskompetansen blant voksne, og bidrar til å produsere og dele ny kunnskap.

Levende nærdemokrati og samfunnsdeltakelse

Bibliotekene bidrar til demokrati gjennom å styrke leseferdighetene i befolkningen. De skaper også økt sosial kapital, gjensidig tillit i samfunnet og styrking/empowerment.¹² Folkebibliotekene har et særlig mandat som uavhengig møteplass og arena for offentlig samtale og debatt, noe som blir viktig i en tid der mange fysiske, lokale møteplasser forsvinner.

I biblioteket er alle bibliotekbrukere, og biblioteket blir brukt av personer fra alle grupper og samfunnslag. Denne kvaliteten bidrar til å inkludere flere sosiale grupper og til å motvirke at mennesker i en vanskelig livssituasjon blir marginalisert.

Norge trenger myndige og deltagende borgere, og lokalsamfunnene trenger sammenhengskraft, bæreevne, bolyst og blilyst. Folkestyre og samfunnsutvikling må stadig fornyes gjennom åpen meningsbrytning. Bibliotekene stimulerer til dette.

Revidert Lov om folkebibliotek understreker folkebibliotekenes rolle som arena for nærdemokrati. Det gjør dem til viktige støttespillere for by- og stedsutvikling, som er avhengig av dialog og møteplasser i lokalsamfunnet.

Rikere lokalt kunst- og kulturliv

Bibliotekene bidrar til å oppfylle Buskerud fylkeskommunes mål om et rikt kunst- og kulturliv, som er beskrevet i Handlingsprogram 2015-2018.¹³ Noen av målene er mest relevante for folkebibliotekene, men alle bibliotek kan i prinsippet legge vekt på å

- være en attraktiv, nyskapende og inkluderende arena for opplevelse og deltagelse

¹¹ Se Medietilsynet <http://www.medietilsynet.no/Mediekompetanse/Mediekompetanse-for-voksne/> Se også KS om Innbyggerdialog og elektroniske tjenester <http://www.ks.no/tema/Innovasjon-og-forskning1/KS-IKT-forum/Innbyggerdialog-og-elektroniske-tjenester/>

¹² Jf. side 18 og side 23 i strategien

¹³ <http://www.bfk.no/Om-fylkeskommunen1/Planer-og-dokumenter/Handlingsprogram/>

- oppnå større og bredere publikumsopplutning
- sørge for god bevaring, bruk og formidling av kulturarv
- støtte opp om profesjonelle kunst- og kulturaktører som sikrer kvalitet og mangfold
- bidra til et allsidig, synlig å inkluderende kulturliv

Mennesket trenger ikke bare noe å leve *av*, men også noe å leve *for*. Et mangfoldig kulturliv bidrar til et livskraftig samfunn, og gir muligheter for personlig utvikling og vekst. Den som kjenner sin egen kulturarv, er ofte mer åpen i møte med andre kulturer. Bibliotekene dokumenterer kulturarven og er selv kulturarv. Ved å legge til rette for aktiviteter i tråd med SMIL-modellen og satsingsområdene i strategien, kan bibliotekene få fornyet kraft som levende og allsidige kunnskapssentre og kulturhus.

Nyskaping i samfunns- og næringsliv

Buskerud fylkeskommunes mål knyttet til økt verdiskaping og produktivitet er omtalt i Handlingsprogram 2015-2018. På dette feltet kan bibliotekene bidra til å oppnå

- verdiskaping og produktivitet som stimulerer til by- og stedsutvikling
- økt forskning, entreprenørskap og innovasjon

Nyskaping eller innovasjon er en kritisk suksessfaktor for utvikling av næringslivet, og bibliotekene kan bidra fra ulike ståsted. Fagbibliotekene bidrar til produksjon og formidling av forskning, primært til studenter og ansatte, men også enkeltpersoner, andre bibliotek og næringslivet. Folkebibliotekene formidler forskningsresultater til frilansere, gründere, bedrifter og voksne som tar etter- og videreutdanning. Både folke- og skolebibliotekene kan stimulere interessen for ulike kunnskapsfelt, for eksempel etter mønster fra Kongsberg Vitensenter - devoteket.¹⁴ Folkebibliotekene kan dessuten være en støttespiller for kommuner som ønsker å utvikle seg som turistdestinasjoner, ved å bidra til økt vertskaps-attraktivitet. Som formidlere av kunst og kultur kan alle bibliotek legge til rette for forløsning av kunnskap og nye løsninger.

¹⁴ <http://www.kongsberg.kommune.no/Tjenester/Kultur/Ungdomskontor/Devo/>

Vedlegg 6 – Fylkesbibliotekets rolle

På bakgrunn av strategiprosessen anses Buskerud fylkesbibliotek å ha størst potensial innenfor følgende områder:

- Initiere og delta i relevante utviklingsprosjekter
- Tilby kompetansetiltak som møter buskerudbibliotekenes utfordringer, med vekt på praksisfellesskap
- Bidra til tjenesteutvikling i tråd med visjon og satsingsområder, forankret i gjensidig stimulerende og forpliktende samarbeid
- Fremme biblioteket som innsatsfaktor og virkemiddel i overordnede planprosesser
- Bidra til mer effektiv tjensteproduksjon og bedre dekning av prioriterte målgrupper
- Bidra til profesjonalisering og omlegging fra samlingsorientert til prosessorientert og relasjonsskapende bibliotek
- Være en pådriver for tettere samarbeid mellom bibliotek samt allianser mellom bibliotek og andre aktører
- Avklare sin nye rolle innen lånesamarbeid og litteraturforsyning. Bidra til kunnskapsallmenningen, blant annet ved å gi tilgang til informasjonsressurser gjennom e-bok-konsortium (avtale på vegne av flere), egen innholdsproduksjon, åpne kilder og søkeverktøy
- Arbeide mer oppsøkende
- Fremme kunnskapsbasert praksis og delingskultur, ikke minst ved å være et godt eksempel
- Innhente og dele bibliotekfaglig og annen relevant styringsinformasjon
- Legge til rette infrastruktur i form av kommuniserende nettsider, organisere faglige møteplasser og konferanser samt dele informasjonsressursene, for eksempel ved bruk av video og strømming
- Bidra til synliggjøring av bibliotekenes tilbud, resultater, verdiskaping og potensial overfor publikum, myndigheter og samarbeidspartnere

For å nytte ressursene best mulig, må arbeidsoppgavene prioriteres og samordnes bedre. Prosjekter og tiltak relatert til satsingsområdene vil bli prioritert. Kompetansen må kontinuerlig styrkes i tråd med de prioriterte områdene.

Vedlegg 7 – Idébank

Aktiv formidling

Programmering

- Løvelørdag <http://oeikbib.no/lovelordag-barnestund-pa-biblioteket/>
- Vårprogram
<http://dbib.no/2015/03/varprogrammet-er/>
<https://litteraturhusvestfold.files.wordpress.com/2015/01/litteraturhusprogram-vaar2015-4korr.pdf>

Fysisk og digital formidling. Se også Digitale tjenester

- Strømming av arrangementer <https://www.youtube.com/watch?v=lzKcYuNVlmc>
- Aktive hyller <http://digital.deichman.no/blog/2013/05/27/aktive-hyller-promovideo/>

Synliggjøring

- Se også Digitale tjenester
- Popkult <https://www.youtube.com/watch?v=fXN6f2DInQQ>

Oppsøkende tjenester

- "Pop up"-bibliotek (se side 21 i strategien)
- Bibliotekaren kommer http://buskerud.ksys.no/produksjon_13057
- Garderobebibliotekar <http://foreningenles.no/fotball/idrett-og-lesing-2006-2008/aktiviteter/inspirerende-a-besoke-idrettslag>

Lesekampanjer

- Sommerles
<http://www.ringerike.kommune.no/Nyheter/Sommerles---leselystkampanje-for-barn/>
<http://www.eikernytt.no/nyhet.cfm?nyhetid=9364>
<http://vestfoldbibliotekene.wordpress.com/2014/05/22/bok-og-spenning-med-sommerles-2014/>
- Vinterles <http://www.vinterles.no/>
- Boklek <http://boklek.blogspot.no>
- Sommerles i Vestfold <https://vestfoldbibliotekene.wordpress.com/2014/05/22/bok-og-spenning-med-sommerles-2014/>

Leseombud

- <http://www.lesersokerbok.no/?menu=75>

Digitale tjenester

E-lån

- eBib.no <https://ebib.no/>

Digital formidling

- Webløft <http://webloft.no/>
- Buskerudbibliotekenes julekalender
<http://buskerud.fylkesbibl.no/bibliotekutvikling/litteraturformidling/buskerudbibliotekenes-julekalender-2013/>

Opplæring i bruk av digitale medier

- "Lær kidsa koding" (kodeklubber for barn) <http://www.kidsakoder.no/>
- Digital deltakelse 2017
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kmd/aktuelt/nyheterKMD/2013/starter-digital-deltakelse-2017.html?id=746453>

Eldreomsorg og teknologi

- Seniorspiller <http://seniorspiller.no/>
- Seniorsnett <http://www.seniornett.no/Seniornett/Lokalklubb/Buskerud>

Læring fra 0 til 100

Lesestimulering

- Bokbamsen <http://bokbamsen.no/>

Digitale ferdigheter

- Seniorsurf <http://www.seniornett.no/Seniornett/Lokalklubb/Buskerud/Hoenefoss> ;
<http://namdalsbibliotekene.wordpress.com/nettressurser/dataopplaeringseniorsurf/>
- Leksehjelp <http://www.deichman.no/side/leksehjelp>
- Kunnskap til lunsj (forskningsformidling)
<http://buskerud.fylkesbibl.no/2014/01/29/braksuksess-for-kunnskap-til-lunsj-pa-kongsberg/>

Møteplass og debattarena

Inkludering

- Prosjektet Ny i Buskerud <http://buskerud.fylkesbibl.no/prosjekter/ny-i-buskerud/>
- Språkkafé
<http://dbib.no/arrangementer/sprakkafe-fjell-filial-2/>
http://www.ovre-eiker.kommune.no/Aktuelt/Sider/Sprakkafe_pa_biblioteket.aspx
- Lesesirkler <https://www.deichman.no/kategori/lesesirkel>

Tilgjengelighet

Meråpent bibliotek

http://www.ringblad.no/Mindre_reising_for_pendlerstudentene-5-45-3185.html
<http://buskerud.fylkesbibl.no/2014/02/13/stavern-bibliotek-et-merapent-bibliotek/>

Faste programposter

<http://www.kongsberg.kommune.no/Aktueltarkiv/Kunnskap-til-kvelds-Elektronisk-sikkerhet/>

Debatt

- Drammensdebatten (se forsidefoto på strategien)
https://www.google.no/images?hl=no&q=drammensdebatten&gws_rd=ssl&sa=X&oi=image_result_group&ei=MPe0U6zJC8b_ygO0qICAAQ&ved=0CDUQsAQ

Strømming av arrangementer

- Eikerdebatten <https://www.youtube.com/watch?v=-YiWMuoIKQU>

Møteplass/aktivitet

- Seniorgamer <http://seniorgamer.no/>

Soneinndeling

- Fast/skiftende innredning i soner (for eksempel reiselivssone, årstidssone)
- Prosjektet Rom for deltakelse <http://romfordeltagelse.wordpress.com/>

Delingskultur og samarbeid

- Prosjektet Litteraturhus Lillehammer <http://litteraturhuslillehammer.no/blogg/>
- Samarbeid for og med seniorer
http://www.ringerike.kommune.no/Global/Livsgledeuka/Livsglede_brosjyreWeb.pdf
- bokelskere.no <https://bokelskere.no/>
- Kongsberg vitensenter Devoteket (i biblioteket)
<http://www.kongsberg.kommune.no/Tjenester/Kultur/Ungdomskontor/Devo/>
- Skapende rom/"Makerspaces" (publikum skaper nytt materiale ved bruk av ny teknologi)
<http://oedb.org/ilibrarian/a-librarians-guide-to-makerspaces/>
- Prosjektet "Klar, ferdig, del!", se side 25 i strategien

- Prosjektet Buskerudbibliotekene som møteplass
<http://buskerud.fylkesbibl.no/2014/03/28/debattmidler-til-buskerud/>
- Prosjektet Historien her vi bor (formidling av lokalhistorie til barn)
<http://www.hervibor.no/>

Interne forbedringsområder

Innovasjon med innbyggerinvolvering

- Publikumsutvikling
- Kommunikasjon med målgrupper
- Skape rom for borgerinitierte aktiviteter
- Prosjektet Finn boka med telefonen (utvikling av nye tjenester med hjelp fra studenter)
<http://www.forskerforum.no/wip4/frac-boksamling-til-moeteplass/d.epl?id=2176425>
- Mer/bedre selvbetjening, for å frigjøre personale til mer relevante oppgaver
- Workshop om brukerdrevet innovasjon
<http://brugerdrevetinnovation.wikispaces.com/Opsamling+p%C3%A5+workshop+1.+februar>
- Designantropologi
<http://fremtidensbiblioteker.dk/temaer/designantropologisk-pilotprosjekt/>

Fjerne tids- og plasstyver

- Samarbeid og samordning: markedsføring, transportordning med mer
- Prinsipp om 0-sum: oppgave inn = oppgave ut
- Gjennomgang av alle rutineoppgaver, for eksempel med "LEAN"-metoden
<http://www.slideshare.net/loriayre/ayre-leaning-your-librarys-materials-handling-workflows>
- Revurdere vaktplaner og vurdere differensiert betjening
- Erstatte skranke med veiledningspunkter og veiledning "ute på gulvet/mellom hyllene"
http://www.bokogbibliotek.no/index.php?option=com_content&view=article&id=811:det-skrankelbibliotek-i-kongsberg&catid=57:nr-4-2008
<http://jangamre.wordpress.com/2011/08/22/ipad-pa-lindas-bibliotek/>
- Buskerudgeriljaen <http://buskerud.fylkesbibl.no/prosjekter/buskerudgeriljaen/>
- Bruk av statistikk ved kassering
- Samarbeid og samordning: innkjøp, markedsføring, transportordning, gjenbruk med mer

Styrke og utvide samarbeidsrelasjoner

- Samarbeid mellom kommuner
<http://www.modum.kommune.no/biblioteket-i-modum.327834.no.html>
http://fylkesbiblioteket.sjf.no/sites/fylkesbiblioteket.sjf.no/files/vedlegg/pa_veg_mot_praksisfellesskap.pdf
- Samarbeid med avis <http://nedre-eiker.folkebibl.no/eikerdebatten/>
- Karriereveiledning <https://www.youtube.com/watch?v=siSmkqoj44w>

- Advokatvaktens <http://www.advokatenhjelperdeg.no/artikler/advokatvaktens/advokatvaktene-i-buskerud/>
- Leksehjelp <http://www.bibliotekrom.no/nb/enkeltbibliotek/ralingen-bibliotek/2665-leksehjelp-pa-biblioteket>
- Prosjektet Samspill gir synergi <http://buskerud.fylkesbibl.no/2011/02/07/samspill-gir-synergi/>
- Samarbeid mellom kommune og privat næringsliv <http://devotek.com/sider/tekst.asp?side=163&valgtmenypunkt=142>
- Samarbeid med helseinstitusjoner <http://seniorgamer.no/>
- Samarbeid med skole <http://skolebibliotek.uia.no/skolebibliotekressurser/offentlige-dokumenter-planer/nasjonale-dokumenter/kommunale-dokumenter/modum-kommune-buskerud>
- Sambibliotek/kombinasjonsbibliotek <http://no.wikipedia.org/wiki/Drammensbiblioteket>
<http://kongsberg-kkp.no/portal/artikkel/kategori/biblioteket>
- Biblioteket som "utstillingsvindu" for andre institusjoner og organisasjoner
- Konsortium for innkjøp av e-bøker <https://www.bibsys.no/produkter/ebokbib/>

Fra driftsorientering til utviklingsorientering

- Kurs i å skrive politiske saker
- Bruke og analysere bibliotekstatistikken https://fylkesbiblioteket.stfk.no/upload/Fylkesbiblioteket/Bibliotek%20i%20forandring/Sta-statistikk_Trondheim.pdf
- Bruke målstyringsmetoder som Nasjonalbibliotekets indikatorsett og Buskerudmodellen <http://buskerud.fylkesbibl.no/wp-content/uploads/2012/10/Bibarenarapport-medomslagFERDIG.pdf>
- Presentere statistikk for politikerne i den enkelte kommune <http://samstat.wordpress.com/2012/01/20/st-412/>
- Kurs/verksted i "advocacy" (markedsføring) <http://www.bibliotekforum.no/article.php?id=2241>
- Tekstproduksjon (for eksempel pressemeldinger) <http://www.ntb.no/kurs.asp>
- Fagbibliotek fra boksamling til læringsarena <http://www.forskerforum.no/wip4/fraa-boksamling-til-moeteplass/d.epl?id=2176425>
- Lederutvikling: se under

Kompetansebygging i praksisfellesskap

- Lederutvikling, for eksempel mentorordning
http://www.uib.no/filearchive/svandis_benediktsdottir.pdf
<https://www.drammen.kommune.no/Global/Enhetenes%20egne%20bilder/Prosjektet%20Drammensskolen%20%20Norges%20Beste%20Skoler/Dokumenter/Vedlegg%2018%20-%20Lederskolen%20i%20Drammen.pdf>
- Samarbeid om litteraturkunnskap og formidlingskompetanse
<http://buskerud.fylkesbibl.no/prosjekter/ungdomsbokgildet/>
- "Gamebrarians" - nettverk som jobber med dataspill i bibliotek
<http://slq.nu/?article=finland-happy-campers-create-innovation-from-cooperation-helsinki-midwinter-darkness-camp>
- Gratis og tilgjengelige digitale kurstilbud <http://www.mooc.no/course/smart-laering-2/>
- Bibliotekdidaktikk (høgskoletilbud i samarbeid med flere fylker)
<http://www.hedmark.org/Hedmark-fylkeskommune/Om-fylkeskommunen/Fag-stab-og-serviceenheter/Kultur-bibliotek-og-kompetanse/Fagomraader/Fylkesbiblioteket/Studietilbud-for-bibliotekarer-i-videregaaende-skole>
- Utvikle egenledelse ved hjelp av kollegaveiledning
- Se også Webløft

Åpne løsninger

- Webløft (basert på Wordpress) <http://buskerud.fylkesbibl.no/prosjekter/webloft/>
<http://www.friprog.no/delingshistorier/>
- Utprøving av åpne biblioteksystemer, som KoHa
<http://buskerud.fylkesbibl.no/2012/11/07/det-frie-biblioteksystemet-koha/>
- Portal for fri programvare